הוא דאמר כי האי תנא דתניא חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט ושבכלי בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביום טוב מתיר ומפקיע וחותך תרצת לך רישא אלא סיפא קשיא הא מני ר' נחמיה היא [א]דאמר כל הכלים אין ניטלין אלא דרך תשמישן אי רבי נחמיה מאי איריא שבת אפילו יום טוב נמי וכי תימא שניא ליה לר' נחמיה בין שבות שבת לשבות יום טוב ומי שניא ליה והתני חדא [ב]א מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים ותניא אידך מסיקין בין בכלים בין בשברי כלים ותניא אידך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים ומשני לא קשיא הא ר' יהודה הא ר"ש הא ר' נחמיה תרי תנאי ואליבא דר' נחמיה: **מתני'** ב אין פותחין את הנר מפני שהוא עושה כלי ג ואין עושין פחמין ביום טוב ד ואין חותכין את הפתילה ר' יהודה אומר חותכה באור: **גמ'** מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא [ג]אמר רב יוסף ר' מאיר היא דתניא ה כלי חרס מאימתי מקבל טומאה משנגמרה מלאכתו דברי ר' מאיר ר' יהושע[ד] אומר [ה]משיצרפו בכבשן א"ל אביי ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר' מאיר התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי איכא דאמרי אמר רב יוסף ר' אליעזר בר' צדוק היא דתנן [ו]אלפסין חרניות טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב ר' אליעזר בר' צדוק אומר אף טהורות במשא הזב לפי שלא נגמרה מלאכתן א"ל אביי דלמא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר ברבי צדוק התם אלא דחזי לקבולי ביה מידי אבל הכא למאי חזי לקבולי ביה פשיטי תנו רבנן אין פותחין את הנר ואין עושין אלפסין חרניות ביום טוב רבן שמעון בן גמליאל מתיר באלפסין חרניות מאי חרניות אמר רב יהודה ערניות מאי ערניות אמר אביי צעי חקלייתא ואין עושין פחמין פשיטא למאי חזי תני רבי חייא לא נצרכה אלא למוסרן לאוליירין לבו ביום וכו ביום מי שרי [ז]כדאמר רבא להזיע וקודם גזרה הכא נמי להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את הפתילה לשנים מ"ש בסכין דלא

דקמתקן

הוא דאמר כי האי תנא. שמואל דאמר לעיל דאפי' ביו"ט אינו מפקיע דאנר כי האי תנא דאמר נמי בחותמות שבקרקע דאפילו ביו"ט אין מפקיע: **תרצת לך רישא.** דמלתא דשמואל בחותמות שבקרקע דמסייע ליה האי תנא: **סיפא קשיא.** דאמר שמואל ושל כלים אפילו בשבת מתיר ומפקיע וחותך והאי תנא תני ושל כלים בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך: **הא מני רבי נחמיה היא.** כלומר לעולם מותר להפקיע ולחתוך דאין בהם משום סתירה והאי תנא גופיה אם יכול להפקיע ולנתק בידו שרי והא דקאסר משום טלטול סכין קאסר ורבי נחמיה היא דאמר בערובין (דף לה.) אפי' תרווד ואפילו טלית אין ניטלין אלא לצורך תשמיש שהן מיוחדין לו וסכין לאוכלין הוא דמיוחד ולא לחותמות וכהא לא סבירא ליה לשמואל כוותיה: **אי הכי.** דרבי נחמיה היא: **שבות שבת.** דטלטול שבות הוא ולא החמיר בטלטול יום טוב כבשל שבת: **מסיקין בכלים.** דבני טלטול נמי נינהו ומטלטלן נמי להסיקן: **אין מסיקין בשברי כלים.** שנשברו בי"ט דהשתא לא חזו לטלטול ולאו משום דחזו להסקה אתמול לא להכי קיימי: **מסיקין בין בכלים כו'.** דלית להו מוקצה: **אין מסיקין לא בכלים.** דאין ניטלין אלא לצורך תשמישן וכ"ש בשברי כלים דנולד הוא. והא רבי נחמיה היא ומציעתא ר"ש וקמייתא רבי יהודה וס"מ ביו"ט א"ר נחמיה דהא הסקה ביו"ט קאי: **תרי תנאי.** חד אמר שני ליה שבות שבת משבות י"ט וחד אמר לא שני ליה: **מתני' אין פותחין את הנר.** ליטול אחד מן הבילים של יוצר ולתחוב אגרופו לתוכו לחקוק נר קרויז"ל בלע"ז מפני שעושה כלי: **ואין עושין פחמין.** דאינהו נמי כלי נינהו לצורפי זהב ופתילה נמי כלי היא להדלקה שצריכה עשייה ותקון: **חותכה באור.** בגמרא מפרש מאי שנא אור מסכין: **גמ' דפחיתת נר מנא הוא.** קודם שנצרפו בכבשן: **משנגמרה מלאכתן.** חקיקתם: **משיצרפו.** משיחוקם ע"י צירוף האור בכבשן. מצרף בלשון חכמים מחזק ומקשה כלי חרס וכלי מתכות בדבר המחזקן בין (ביד) [במים] בין באור: **וממאי.** דס"ל לר"מ בנר כשאר כלי חרס בשלמא שאר כלי חרס גדולים הם ואם אינן ראויין למים ויין ולדבר לח מפני שמתמן חזו מיהו לדבר יבש כגון פירות אבל נר קטן הוא וכי לא חזי למלתיה למאי חזי ומשני חזי לקבולי ביה פשיטי: **איכא דאמרי אמר רב יוסף.** מתני' דקתני פחיתת הנר מנא הוא ר"א ברבי צדוק היא דאמר לפני חקיקה לאו מנא הוא אבל חקיקה משוי ליה מנא: **אלפסין חרניות.** מפרש לקמן קערות של בני עיירות שאינן בני כרכים גדולים ואין מקפידין על כלים נאים ומשנפשטה הקערה של חרס אוכלין בה בשר ואין ממתינין עד שתתחקק ותצרף בכבשן: **טהורות באהל המת.** דלגבי אהל המת בעינן תוך לכלי חרס דכתיב וכל כלי פתוח (במדבר יט) משמע דיש לו פתח וכן לכל טומאת מגע: **וטמאות במשא הזב.** שהזב מטמא כלי חרס בהסט דנפקא לן בתורת כהנים[ט] מוכל כלי חרש אשר יגע בו הזב וגו' (ויקרא טו) ודרשינן התם זה הסטו וכיון דמטמי ליה הסט מאבראי לא בעי תוך וקסבר ת"ק כלי נינהו הואיל ומשתמשין בהן כמות שהן הלכך מקבלין טומאה בדבר הראוי לטמאן: **ר"א אומר.** אין להם שום טומאה דלאו כלי נינהו: **לפי שלא נגמרה מלאכתן.** חקיקתן הא נתקקו מטמאות. מדאפליג באלפסין אלמא לר"א חקיקה משויא להו מנא: **דחזי לקבולי מידי.** משנתקקו ומיהו קודם חקיקה לא דסופן ליחקק: **לאוליירין.** מחמי חמין ומרחצאות ואע"ג דלצורך י"ט הן עושין: **מי שרי.** להחם והלא גזרו על הרחיצה במסכת שבת (דף מ.) ואפילו הוחמו מבעוד יום וכל שכן להחם חמין לא הותר מעולם: **להזיע.** מכנים הפחמים לתוכו ובני אדם נכנסין ומזיעין. וקודם שגזרו על הזיעה נשנית משנה זו:

דקמתקן

אין פותחין את הנר. פירש רש"י ליטול אחד מן הגולמים של יוצר ולתחוב אגרופו בתוכו ולחקוק נר שעושה כלי ותימה א"כ פשיטא לאסור דאפילו אין עושה כלי גמור מ"מ אסור להתחיל את הכלי וע"ק מאי קא אמר עלה בגמרא מאימתי מקבלין טומאה משעה שנגמרה מלאכתן הואיל והוי כלי והא כיון דהוי קודם אפייתו בתנור אם כן הוי כלי אדמה וכלי אדמה אין מקבלין טומאה לכן נראה לפרש דאין פותחין את הנר שכך רגילין לשום באוירו קודם אפייתו קש או דבר אחר כדי לשמור האויר בשעת אפייה שלא יפלו המחיצות יחד ויסתום האויר ולאחר אפייתו קצת מסלקין אותו דבר שבתוכו ועל זה קאמר אין פותחין את הנר כלומר שאין מסירין מה שבתוכו דהוי כמו גמר כלי ונגמרה מלאכתו ולפי שרגילין לאחר שסלקו מה שבתוכו שמחזירין אותו לתנור כדי לצרפו היטב קאמר בגמרא מאן תנא דפחיתת נר מנא הוא וקאמר ר"מ היא דקאמר דמקבלין טומאה כשסלק מה שמשימין בתוכו אע"פ שלא החזירו אותו עדיין לתנור אלמא דפחיתת נר היינו גמר כלי ורבי יהושע קאמר משיצרפו בכבשן דאינו כלי עד שיחזיר אותו לתנור כדי לצורפו אם כן לדידיה פחיתה הוה שריא:

אלפסין חרניות טהורות באהל המת. פי' רש"י קערות של עיירות ואין מקפידין על כלים נאים ומיד כשנפשט הכלי של חרס אוכלין בה ואין ממתינין עד שתתחקק ותצרף באש והן טהורין באהל המת שאין להם תוך ובעינן כלי פתוח וטמאות במשא הזב דהזב מטמא כלי חרס בהסט כדנפקא לן[י] מכלי חרס אשר יגע בו איזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה הסטו דלא בעינן תוך ותימה דהואיל דאין להם תוך היכי מטמא בהסט הא אמרינן[מ] כל שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל הסט לכך פי' ר"ת ערניות יש להן תוך אלא שמכוסות למעלה ועומדות ליפתח ואותם של כפרים אין מקפידין ואוכלין כך עליהן וטהורות באהל המת דהא כלי צמיד פתיל טהור באהל המת ומיהו טמאים בהסט הואיל ועומדין ליפתח כדאמרינן[נ] גבי צמיד פתיל שמא תפיטס אשתו וקאמר נמי[ס] כלי צמיד פתיל נצול באהל המת ואינו נצול במעת לעת שבנדה:

וקטמא

מסורת הש"ס

א) שבת קמו. עירובין לה. [תוספתא דשבת פט"ו], ב) [לקמן לג.] שבת [מח:] קכ. קכד: קמג. ע"ש, ג) תוספתא דכלים פ"ג, ד) [בתוספתא ר' יהודה], ה) עדיות פ"ב מ"ה ע"ש, ו) כרתות מ:, ז) [רש"ש מ"ז], ח) עי' תוי"ט ספ"ד דכלים, ט) [מגורע מכילתא דזבים פרשתא ג], י) [בקרא כתיב וכלי חרש], כ) [ודף לח:], ל) בתורת כהנים עיין רש"י ויקרא טו יב, מ) [חולין קכד: ועיין תוס' שבת פד: ד"ה שטהורים ורש"י שם ד"ה ודין ועוד רש"י ב"ק כה: ד"ה פחין], נ) [גיטין פא:], ס) [נדה דף ה:].

◆

גליון הש"ס

גמ' אר"י ר' מאיר היא. עיין ר"ש פ"ב מ"ד דכלים:

◆

לעוי רש"י

קרויזי"ל [קרוישו"ל]. מנורה.

◆

מוסף רש"י

מסיקין בכלים. ביו"ט שהרי ראוין לטלטל ויטלטלם ויתנם לתוך האור (שבת קכד.). ואין מסיקין בשברי כלים. דהוו להו מוקצין ולא חזו לטלטול (שם). או: בשברי כלים שנשברו בו ביום דהוו להו נולד (שם כח: קמג.).

להזיע. נכנס להזיע מחמת חום בית המרחץ ולא נתן עליו מים, וקודם גזירה. עד שלא גזרו על הזיעה (ברכות כו:).

◆

רבינו חננאל

[ופרקינן הוא דאמר כי האי תנא דתניא חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט. ושבכלי בשבת מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ביו"ט מתיר ומפקיע וחותך]. הא (סיפא) דלא כשמואל. דשמואל אמר חותמות שבכלים מתיר ומפקיע וחותך אחד יו"ט ואחד שבת. ואוקמה שמואל לר' נחמיה דאמר אפילו טלית ואפילו תרווד אינו ניטל בשבת אלא לצורך תשמישן. לפיכך אסור בשבת ליטול סכין להפקיע או לחתוך בה, ואליבא דהאי תנא דתני דשני ליה לר' נחמיה בין שבות דשבת לשבות די"ט, אבל (סיפא) [רישא] דהא מתניתא מסייע ליה לשמואל דקתני (סיפא) [רישא] חותמות שבקרקע מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך אחד שבת ואחד יו"ט כשמואל. [מתני'] אין פותחין את הנר מפני שעושה כלי. ואמרינן מאן תנא דפחיתת הנר משוי ליה מנא, אמר רב יוסף ר' מאיר היא, דתנן כלי חרס מאימתי מקבל טומאה. ר' מאיר אומר משתיגמר מלאכתו, וכיון שפחתו לו מקום לצוק בתוכו שמן, כבר נגמרה מלאכתו. וחכ"א עד

רבינו חננאל (המשך)

שיצרפנו בכבשן. פירוש זה הנר אע"פ שהוא פתוח לקבל שמן, אין מוציקין בתוכו עד שיצרפנו בכבשן ויכשר להדליק בו. ודחה אביי להא דרב יוסף ואמר, דילמא עד כאן לא קאמר ר' מאיר התם משנגמרה מלאכתן הוי כלי ומקבל טומאה, אלא משום דאע"ג דלא חזי למיכל ביה ולאשתמושי בגויה עד שיצרפנו בכבשן, השתא מיהא חזי לאנוחי בגויה מידי. הכא האי נר קודם שיצרפנו בכבשן למאי חזי. ופרקינן הכא נמי כיון שעשה לו פתח חזי לקבולי ביה פשיטי. רב אשי מתני לה הכי אמר רב יוסף ר"א בר' צדוק [היא], דתנן אלפסין חרניות טהורות באהל המת וטמאות במשא הזב, ר' אלעזר בר' צדוק אומר אף טהורות במשא הזב, לפי שלא נגמרה מלאכתן, פירוש אילו אלפסין חירניות סתומות הן. דתניא אין פותחין הלפסין סתומים, רשב"ג מתיר. גרסינן בירושלמי תני לפסין סתומין שעשאן מעיו"ט לא יפתחם ביו"ט מפני שהוא כמכשיר [כלי] ביו"ט, ורשב"ג מתיר. תמן תנינן ועל אלפסין חרוניות שהן טהורות כו'. אתייה דיחידאה דהכא כסתמא דתמן, ודיחידאה דתמן כסתמא דהכא. וקי"ל כלי חרש סתום אינו מטמא באהל המת שנאמר וכל כלי פתוח, אבל מטמא במשא הזב כי כלי הוא אע"פ שאין פתוח, ור' אלעזר בר' צדוק אומר אינו כלי עד שיפתח, ופתיחתו היא גמר מלאכתו. צעי חקלייתא. פירוש קדירות של בעלי כפרים. ירושלמי ר' בא בשם רב יהודה בקעת סומכה בכותל בשביל שלא תסכסך. פירוש מלשון ליחכה ניגרו וסכסכה אבניו. תני אין מבקעין את הבקעת בשביל לחוס עליה, ואם בשביל שלא תעשן הבית או הקדירה מותר, א"ר חנינה בשאין שם אויר, אבל יש שם אויר משליכה לאויר ודיו. אין עושין פחמין אפילו לאולירין שצריכין לחמם המרחץ בו ביום כדי להזיע, שהיתה שנויה קודם גזירה מותר. ירושלמי א"ר נסא ויאות כן אנן אמרין הדא קלוריתא שרי (מינה) [מושיף] ומכחל מינה ביו"ט. א"ר מנא כאן לשימור כאן לרפואה.

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יב סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' תקא סעיף ו:

כח ב מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הלכה ח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקיד סעיף ז:

כט ג מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע שם סי' תקב סעיף א:

ל ד מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תקיד סעיף ח:

לא ה מיי' פט"ו מהל' כלים הלכה א: